

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów »Strategia w zakresie chemikaliów na rzecz zrównoważoności na rzecz nietoksycznego środowiska«”

[COM(2020) 667 final]

(2021/C 286/30)

Sprawozdawczyni: **Maria NIKOLOPOULOU**

Współsprawozdawca: **John COMER**

Wniosek o konsultację	Komisja Europejska, 28.10.2020
Podstawa prawna	Art. 192 ust. 1 i art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Rolnictwa, Rozwoju Wsi i Środowiska Naturalnego
Data przyjęcia przez sekcję	15.4.2021
Data przyjęcia na sesji plenarnej	27.4.2021
Sesja plenarna nr	560
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	242/1/7

1. Wnioski i zalecenia

1.1. EKES popiera cel Komisji polegający na dążeniu do stworzenia środowiska wolnego od toksyn i zapewnieniu, aby chemikalia były produkowane w sposób podnoszący do maksimum ich pozytywny wkład w społeczeństwo i zmniejszający ich wpływ na środowisko.

1.2. Potrzebna jest definicja, jakie zastosowania chemikaliów są „nieodzwonne”, a także jasno określona metodyka, jak zapewnić, by chemikalia były „bezpieczne i zrównoważone już na etapie projektowania”. W tym kontekście podkreślamy, że „substancje potencjalnie niebezpieczne” należy zidentyfikować, ocenić i sklasyfikować w sposób jak najbardziej kompleksowy, jednoznaczny i uproszczony, tak aby przemysł mógł się dostosować.

1.3. EKES składa Komisji wyrazy uznania za pogląd, że UE powinna być światowym liderem w produkcji i stosowaniu bezpiecznych i zrównoważonych chemikaliów, oraz podkreśla znaczenie zapewnienia przedsiębiorstwom równych warunków działania w międzynarodowych transakcjach handlowych, a także środków służących sprawiedliwej transformacji na rzecz wszystkich obywateli UE.

1.4. Aby strategia odniosła sukces, konieczne są zaangażowanie obywateli i przemysłu oraz innowacyjne sposoby myślenia połączone z przejrzystością procesu decyzyjnego i włączeniem w niego wszystkich zainteresowanych podmiotów.

1.5. Celem strategii jest rozszerzenie ogólnego podejścia do zarządzania ryzykiem w odniesieniu do produktów konsumpcyjnych zawierających niebezpieczne chemikalia, takie jak substancje rakotwórcze, mutagenne lub zaburzające funkcjonowanie układu hormonalnego. Aby jednak ułatwić przemysłowi dostosowanie się, należy zapewnić równowagę między ocenami ogólnymi a ocenami ryzyka.

1.6. EKES wzywa do wprowadzenia – i egzekwowania w całym łańcuchu dostaw – obowiązku odpowiedniego i spójnego etykietowania, także dla produktów zawierających nanomateriały.

1.7. EKES z zadowoleniem przyjmuje starania na rzecz wzmocnienia strategicznej autonomii UE, zwłaszcza w zakresie substancji chemicznych używanych do zastosowań medycznych. Pragnie, by także w innych sektorach podjęto te wysiłki, i wzywa do rozważenia przeglądu polityki przemysłowej UE w celu przeniesienia części kluczowej produkcji chemikaliów do państw UE.

1.8. EKES podkreśla znaczenie konieczności rozwiązania problemu braku dostępności danych chemicznych, aby pobudzić innowacyjność, zwiększyć zaufanie konsumentów i przeprowadzić właściwe oceny skutków. Niezbędne jest dysponowanie dostępnymi i wiarygodnymi bazami danych dotyczących wyników badań, przeprowadzenie przeglądu praw własności przemysłowej i patentów, które ograniczają dostęp do danych, oraz wzmocnienie zasady „brak danych – brak obrotu”.

1.9. EKES uważa, że podjęcie zagadnienia mieszaninami chemicznych to spory postęp w ocenie ryzyka związanego z chemikaliami. Jednak intensywniejsze prace w zakresie badań i rozwoju mają zasadnicze znaczenie dla uzupełnienia istniejących braków w wiedzy oraz przedstawienia oceny mieszanin chemicznych i zarządzania nimi.

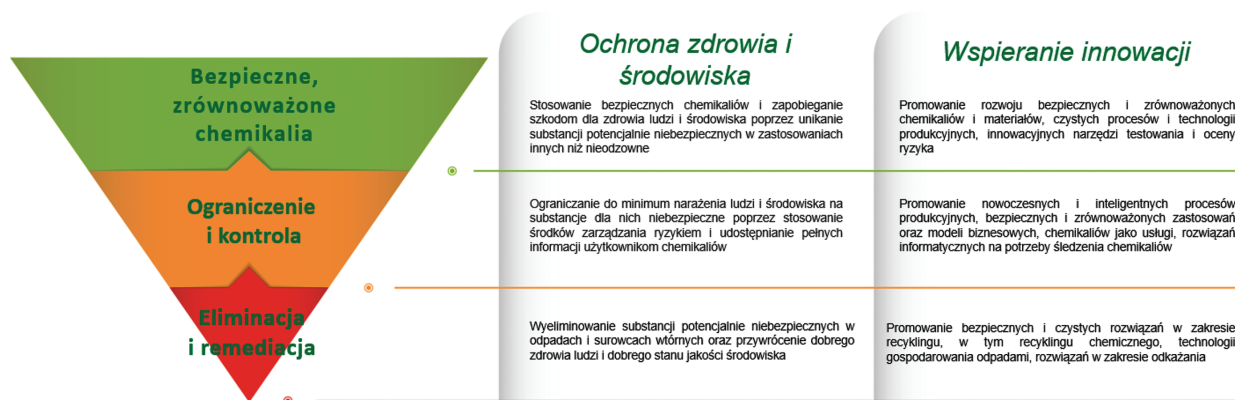
2. Wniosek Komisji

2.1. Strategia ta jest okazją do pogodzenia społecznej wartości chemikaliów ze zdrowiem ludzi i ograniczeniami naszej planety w odpowiedzi na uzasadnione oczekiwania obywateli UE i w celu zapewnienia im wysokiego poziomu ochrony przed niebezpiecznymi chemikaliami, a także wypromowania przemysłu UE jako światowego lidera w produkcji i stosowaniu bezpiecznych i zrównoważonych chemikaliów.

2.2. Z myślą o dążeniu do nietoksycznego środowiska ustanowiono nową hierarchię w zarządzaniu chemikaliami, która obejmuje stosowanie bezpiecznych i zrównoważonych substancji chemicznych, minimalizowanie stosowania substancji potencjalnie niebezpiecznych, mających długoterminowy wpływ na zdrowie ludzi i środowisko lub zastępowanie ich, a także stopniowe wycofywanie najbardziej szkodliwych substancji w odniesieniu do innych niż nieodzowne zastosowań społecznych, w szczególności w produktach konsumpcyjnych.

Wykres

Hierarchia środków w zakresie nietoksyczności – nowa hierarchia w zarządzaniu chemikaliami

2.3. Strategia koncentruje się na pięciu głównych celach

2.3.1. Innowacje w zakresie bezpiecznych i zrównoważonych chemikaliów w UE Proponowane środki obejmują m.in. opracowanie unijnych kryteriów w zakresie bezpieczeństwa i uwzględniania zrównoważonego rozwoju na etapie projektowania chemikaliów; wprowadzenie w ramach inicjatywy dotyczącej zrównoważonych produktów wymogów prawnych dotyczących obecności substancji potencjalnie niebezpiecznych w produktach oraz wprowadzenie zmian do unijnego prawodawstwa dotyczącego emisji przemysłowych w celu promowania stosowania przez przemysł UE bezpieczniejszych chemikaliów.

2.3.2. Wzmocnienie unijnych ram prawnych, by rozwiązać pilne problemy środowiskowe i zdrowotne. Proponowane działania mają na celu chronienie konsumentów i pracowników. Chodzi o to, by nie dopuszczać do występowania najbardziej szkodliwych substancji chemicznych we wszelkich produktach konsumpcyjnych, takich jak: materiały przeznaczone do kontaktu z żywnością, zabawki, artykuły pielęgnacyjne dla dzieci, kosmetyki, detergenty, meble i wyroby włókiennicze. Szczególną uwagę zwróci się na substancje chemiczne, które mogą powodować raka, mutacje genowe, wpływać na układ rozrodczy bądź hormonalny lub takie, które są trwałe i wykazują zdolność do bioakumulacji. Podejście to będzie ostatecznie stosowało się do substancji chemicznych oddziałujących na układ odpornościowy, neurologiczny lub oddechowy oraz substancji chemicznych toksycznych dla konkretnego narządu. Do czasu wprowadzenia ogólnego podejścia do zarządzania ryzykiem, zamiast regulować pojedynczo substancje obciążone wszystkimi wymienionymi rodzajami ryzyka, nada się im priorytet służący ograniczeniu wszystkich zastosowań oraz pogrupuje się je.

2.3.3. Poprawa ram prawnych wymaga uproszczenia i konsolidacji środków. Wniosek przewiduje ustanowienie procesu według zasady „jedna substancja – jedna ocena” w celu koordynowania oceny zagrożenia/ryzyka w odniesieniu do chemikaliów w całym prawodawstwie dotyczącym chemikaliów, wzmocnienie zarządzania Europejską Agencją Chemikaliów i zwiększenie stabilności jej modelu finansowania. Ponadto w strategii proponuje się wprowadzenie ukierunkowanych zmian do rozporządzenia REACH (rozporządzenie w sprawie rejestracji, oceny, udzielania zezwoleń i stosowanych ograniczeń w zakresie chemikaliów) oraz rozporządzenia CLP (rozporządzenie w sprawie klasyfikacji, oznakowania i pakowania), które mają zostać przeprowadzone zgodnie z zasadami lepszego stanowienia prawa i w stosownych przypadkach poddane ewaluacji i ocenie skutków.

2.3.4. Utworzenie kompleksowej bazy wiedzy na temat chemikaliów. Opracowany zostanie unijny system wczesnego ostrzegania i działań w odniesieniu do chemikaliów w celu dopilnowania, by polityki UE uwzględniały pojawiające się zagrożenia chemiczne, gdy tylko zostaną one zidentyfikowane w drodze monitorowania i badań, oraz utworzone zostaną ramy wskaźników w celu monitorowania czynników powodujących zanieczyszczenie chemiczne i ich skutków oraz w celu pomiaru skuteczności prawodawstwa dotyczącego chemikaliów.

2.3.5. Dawanie przykładu należytego zarządzania chemikaliami na poziomie światowym. Działania te będą miały na celu wspieranie budowania zdolności państw trzecich w zakresie oceny chemikaliów i zarządzania nimi oraz zapewnienie, aby niebezpieczne chemikalia zakazane w UE nie były produkowane w celu wywozu.

3. Uwagi ogólne

3.1. W ciągu ostatnich 50 lat chemikalia stały się kluczowe dla naszego stylu życia, wnosząc pozytywny wkład w naszą kulturę i w rozwój całego społeczeństwa wraz z jego rosnącą populacją. Jednocześnie substancje chemiczne – zarówno syntetyczne, jak i naturalnie występujące substancje chemiczne – mogą mieć niebezpieczne właściwości, stanowiące zagrożenie dla zdrowia ludzi i środowiska.

Mimo to ludzkość jest od nich coraz bardziej zależna. Według danych ONZ w latach 1990–2030 produkcja chemikaliów będzie rosła w tempie siedmiokrotnie szybszym niż liczba ludności na świecie.

3.2. Wszyscy powinniśmy poprzeć ten godny pochwały cel dążenia do nietoksycznego środowiska i bez względu na to, jak trudno go osiągnąć, nie ma usprawiedliwienia dla tego, by nie podejmować działań w tej kwestii. EKES z zadowoleniem przyjmuje zamiar Komisji, by ustanowić w tym celu **okrągły stół wysokiego szczebla** z udziałem wszystkich zainteresowanych stron.

3.3. Duże ilości niebezpiecznych chemikaliów nadal przedostają się do środowiska z wielu źródeł, takich jak m.in. oczyszczone i nieoczyszczone ścieki komunalne i przemysłowe, składowiska odpadów, spalanie i procesy wytwarzania, i mogą rozprzestrzeniać się w powietrzu, glebie i wodzie, gdzie wyrządzają poważne szkody⁽¹⁾.

3.4. Istnieje wiele utrzymujących się od dawna problemów, które wynikają ze skażenia chemicznego. Na przykład PBDE (polibromowane etery difenyłowe) i inne środki zmniejszające palność łatwo migrują z produktów, do których są dodawane, takich jak pianka poliuretanowa, w wyniku czego zanieczyszczają powietrze i pył. Chociaż wiele szkodliwych PBDE zostało zakazanych, pozostają one w środowisku z powodu swojej trwałości i ich stosowania na szeroką skalę.

3.5. Przy zastępowaniu takich niebezpiecznych chemikaliów należy mieć pewność, że wpływ zamiennika będzie stanowił znaczną poprawę. Na przykład biodiesel z oleju palmowego, który przyczynia się do wylesiania, może mieć gorszy wpływ na środowisko niż wykorzystywanie paliw kopalnych.

3.6. Ponadto organy regulacyjne muszą być świadome prób zastąpienia jednej niebezpiecznej substancji chemicznej chemikaliami o podobnych niebezpiecznych właściwościach i nie mogą do tego dopuszczać. Na przykład PFAS powinny być traktowane jako grupa substancji, a nie indywidualnie. Nowe badania wskazują na to, że niektóre alternatywy dla dotychczas stosowanych PFAS niekoniecznie są bezpieczniejszym rozwiązaniem⁽²⁾.

⁽¹⁾ Joyce Msuya, zastępczyni dyrektora Programu Narodów Zjednoczonych ds. Ochrony Środowiska.

⁽²⁾ Powiadomienie News Alert nr 517, 22 listopada 2018 r.

3.7. EKES jest zaniepokojony, że działania w zakresie dekontaminacji mające na celu poprawę stanu zdrowia ludzi i odkażenie środowiska naturalnego mogą okazać się niewystarczające, zwłaszcza jeżeli chodzi o chemikalia nieodzowne, dla których nie są jeszcze dostępne alternatywy wolne od toksyn lub które wymagają długotrwałego procesu opracowywania, jak również te wycofane chemikalia, które nadal pozostają poważnym problemem ze względu na ich utrzymującą się obecność w środowisku. Ponieważ nadal podejmowane są znaczne wysiłki na rzecz przyjęcia strategii w zakresie dekontaminacji, EKES z niecierpliwością oczekuje na zapowiadany plan działania na rzecz eliminacji zanieczyszczeń.

3.8. EKES wzywa do wprowadzenia – i egzekwowania – obowiązku odpowiedniego i spójnego etykietowania produktów zawierających nanomateriały (zabawek, produktów biobójczych, odzieży, pestycydów, leków, farb, produktów do pielęgnacji dzieci itp.) w całym łańcuchu dostaw.

3.9. EKES zastanawia się również, czy harmonogram kilku działań, które mają być realizowane równolegle, jest realistyczny i wykonalny, biorąc pod uwagę konieczność stopniowego dostosowania się przemysłu do transformacji bez poważnych negatywnych skutków społecznych i gospodarczych. Ponadto należy wzmocnić budowanie zdolności władz – jest to niezbędne dla pomyślnej realizacji planowanej zaktualizowanej polityki.

3.10. Pewne aspekty zostały w strategii pominięte lub nie wyjaśniono ich w wystarczającym stopniu. Chodzi to m.in. o szacowany bilans energetyczny sugerowanej transformacji chemicznej, a także konsekwencje dla pracowników oraz dużych i małych przedsiębiorstw w Europie. Należy przeznaczyć środki finansowe z europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych na zapewnienie skutecznej realizacji strategii.

4. Uwagi szczegółowe

4.1. *Innowacje w zakresie bezpiecznych i zrównoważonych chemikaliów w UE*

4.1.1. Panuje zgoda co do tego, że przejście na stosowanie **kryteriów w zakresie bezpieczeństwa i uwzględniania zrównoważonego rozwoju na etapie projektowania chemikaliów** jest koniecznością społeczną i ekonomiczną, aby ułatwić transformację ekologiczną i cyfrową przemysłu UE. Będzie to ogromne wyzwanie, gdyż niezbędne badania są potencjalnie bardzo kosztowne, ale za to zapewnią pewną przewagę konkurencyjną. Może dojść jednak do pewnej utraty miejsc pracy i strat gospodarczych, ponieważ być może nie wszystkie przedsiębiorstwa będą w stanie dostosować się i nie wszystkim pracownikom uda się zdobyć lub uzupełnić potrzebne kwalifikacje. Dlatego środki finansowe i inne zachęty mają kluczowe znaczenie dla osiągnięcia sprawiedliwej transformacji. Chodzi tu zwłaszcza o to, by pracownicy utrzymali swoje miejsca pracy lub mieli realną alternatywę oraz by wspierać inwestycje i innowacyjne modele biznesowe.

4.1.2. Nie określono środków na rzecz pełnego dostosowania pracowników do nowych warunków, np. zachęt do przekwalifikowania i finansowania specjalistycznych szkoleń, aby zapobiegać utracie miejsc pracy. Obawy budzi również to, w jaki sposób rozmieszczenie geograficzne sektorów przemysłu wpłynie na skutki strategii. Należy wziąć pod uwagę branże zlokalizowane na obszarach peryferyjnych, jak również wysoki odsetek MŚP w tym sektorze.

4.1.3. Koncepcja „**bezpiecznych i zrównoważonych chemikaliów już na etapie projektowania**”, która ma być opracowana, niepokoi zainteresowane podmioty. Dlatego w jej definicji oraz wśród odpowiednich umiejętności niezbędnych do zwiększenia ich produkcji należy uwzględnić kryteria wszystkich odpowiednich podmiotów.

4.1.4. Proces rejestracji, oceny i udzielania zezwoleń w odniesieniu do chemikaliów jest złożony i wymaga wyspecjalizowania, co bywa czasami wyzwaniem dla MŚP i zazwyczaj pociąga za sobą wysokie koszty przestrzegania przepisów i koszty administracyjne. Aby ułatwić realizację procesów rejestracji i procesy zarządzania ryzykiem regulacyjnym związanym z rozporządzeniami REACH i CLP, należy ten proces uprościć lub promować szkolenia dla osób niebędących specjalistami.

4.1.5. Innowacyjne i czystsze procesy i technologie przemysłowe zmniejszą ślad środowiskowy produkcji chemikaliów, zwiększą gotowość rynku i przyczynią się do osiągnięcia celów zrównoważonego rozwoju i nadrzędnego celu Europejskiego Zielonego Ładu. Taka transformacja będzie możliwa dzięki wytycznym dotyczącym oceny i wymianie najlepszych praktyk w zakresie projektowania i wdrażania czystszych procesów i technologii przemysłowych. Należy rozważyć najlepsze dostępne technologie.

4.1.6. Komisja dąży do ograniczenia do minimum obecności substancji potencjalnie niebezpiecznych w **materiałach pochodzących z recyklingu** poprzez wprowadzenie wymogów i informacji dotyczących składu chemicznego i bezpiecznego stosowania produktów w ramach **inicjatywy w zakresie polityki zrównoważonych produktów**. Materiały nadające się do recyklingu nie powinny umożliwiać dalszego stosowania niebezpiecznych substancji chemicznych w wyższych stężeniach⁽³⁾. „Substancje potencjalnie niebezpieczne” należy zidentyfikować, ocenić i sklasyfikować w sposób jak najbardziej kompleksowy, jednoznaczny, ale i uproszczony, aby umożliwić przemysłowi dostosowanie się.

4.1.7. Środki te przyczynią się do zwiększenia **zaufania** konsumentów i producentów do produktów pochodzących z recyklingu. Problemem jest brak odpowiednich informacji na temat składu chemicznego produktów wytwarzanych z materiałów pochodzących z recyklingu, a ograniczenia związane z ochroną danych mogą stwarzać problemy w tym obszarze.

4.1.8. W strategii zapowiedziano zwiększone inwestycje w innowacyjne technologie. Jest to doskonała okazja do **wsparcia badań w dziedzinie waloryzacji odpadów przemysłowych, zwłaszcza odpadów przemysłu rolno-spożywczego**, gdyż ogromny potencjał tych badań ograniczały niewystarczające inwestycje.

Wymogi prawne dotyczące produktów pochodzących z waloryzacji odpadów przemysłu rolno-spożywczego są jednak niemal całkowicie pominięte zarówno w strategii „od pola do stołu”, jak i w strategii w zakresie zrównoważonych chemikaliów. Kwestiami budzącymi szczególne obawy są na przykład obecność pozostałości farmaceutycznych w przetworzonym oborniku zwierzęcym przeznaczonym do nawożenia, ponowne wykorzystywanie oczyszczonych ścieków do nawadniania upraw oraz pozostałości produktów leczniczych, pestycydów, herbicydów i insektycydów w zoptymalizowanych odpadach żywnościowych, ponieważ te substancje bioaktywne mogą rozprzestrzeniać się w środowisku, powodując szkodliwe skutki dla ekosystemów. Należy je zatem zidentyfikować, ocenić i uregulować. Populacje ludzi mogą ucierpieć nie tylko w wyniku narażenia, lecz także poprzez spożycie, gdyż substancje te mogą wykazywać zdolność do bioakumulacji i biomagnifikacji w całym łańcuchu żywnościowym.

4.1.9. Dezorientację budzą substancje uznane za potencjalnie niebezpieczne. W zrozumieniu skutków tego środka dla obecnych cykli materiałowych pomocne byłoby wyjaśnienie, jakiego rodzaju wymogi mają zostać wprowadzone, jak również przedstawienie harmonogramu ich wdrażania.

4.1.10. Szacowany bilans energetyczny proponowanej transformacji sektora chemikaliów wzbudza obawy. Biorąc pod uwagę fakt, że główne wymagane zmiany cykli materiałowych na bardziej ekologiczne to procesy silnie endotermiczne (np. rozdzielanie, recykling, dekontaminacja, konwersja chemiczna), spodziewany jest wzrost zapotrzebowania na energię. Ponadto należy zmniejszyć ślad węglowy produkcji chemikaliów, ponieważ jest to zazwyczaj proces energochłonny.

4.1.11. W tym kontekście ogromny potencjał ma wodór, jako zarówno źródło energii, jak i czynnik redukcji chemicznej w procesach wymagających zmiany (np. w celu zastąpienia węgla jako reduktora). Wodorowe ogniwa paliwowe nadal jednak opierają się na drogiej platynie, z którą wiążą się duże koszty dla środowiska. Konieczne są zasadnicze badania chemiczne w celu znalezienia rozwiązań alternatywnych dla platyny.

4.1.12. Komisja przewiduje większą odporność w zakresie dostaw i **zrównoważonego charakteru** chemikaliów wykorzystywanych w **nieodzownych zastosowaniach** na potrzeby społeczeństwa UE poprzez zmniejszenie zależności UE i rozwój prognoz strategicznych dotyczących chemikaliów. Zwiększenie odporności chemikaliów stosowanych do celów zdrowotnych będzie oznaczało znaczny postęp dla unijnego rynku i przemysłu w zakresie chemikaliów stosowanych w opiece zdrowotnej. Trzeba się zorientować, jak można by odnieść te działania do innych chemikaliów o podstawowym zastosowaniu.

4.1.13. Produkty wytworzone z surowców importowanych z państw trzecich, np. metali ziem rzadkich, pozyskanych poprzez górnictwo rud stwarzające zagrożenie dla środowiska i zdrowia, stały się kluczowe dla szeregu nowoczesnych technologii, począwszy od systemów obrony, telefonów komórkowych i telewizorów, a skończywszy na żarówkach LED i turbinach wiatrowych. Pojawia się zatem pytanie, jakie strategie zostaną wprowadzone w celu zaradzenia zależności od innych substancji nieodzownych, w przypadku których procesy produkcji są zależne od dostaw z państw niebędących członkami UE.

⁽³⁾ Opinia EKES-u „Wdrażanie prawodawstwa UE w zakresie ochrony środowiska w odniesieniu do jakości powietrza i wody oraz do odpadów” (Dz.U. C 110 z 22.3.2019, s. 33).

4.1.14. EKES zastanawia się również, w jaki sposób **bezpieczne i zrównoważone podejście do chemikaliów już na etapie projektowania** będzie miało zastosowanie do dostawców spoza UE, którzy mają własne przepisy dotyczące chemikaliów. Ponieważ granice tych kryteriów nie zostały jeszcze określone, nie jest jasne, czy zasada ta i środki oceny będą miały zastosowanie do źródeł surowców, niezależnie od ich pochodzenia. Niejasne pozostaje, w jaki sposób proponowane środki będą wzajemnie powiązane i zrównoważone z różnymi istniejącymi politykami w państwach, które nie są członkami UE, ale uczestniczą w unijnych łańcuchach wartości chemikaliów.

4.1.15. EKES proponuje zatem, aby dokonano przeglądu strategii przemysłowej UE i rozważono zachęty do powrotu do produkcji chemikaliów w państwach UE. Nie tylko wzmocni to strategiczną autonomię UE, lecz też przyczyni się do utworzenia nowych miejsc pracy wysokiej jakości i ułatwienia realizacji strategii w zakresie chemikaliów.

4.2. Wzmocnienie unijnych ram prawnych, by rozwiązać problemy środowiskowe i zdrowotne

4.2.1. EKES z zadowoleniem przyjmuje cel Komisji, jakim jest rozszerzenie ogólnego podejścia do zarządzania ryzykiem. Niemniej biorąc pod uwagę fakt, że niektóre produkty zostaną ograniczone, konieczne jest zapewnienie spójności między ogólnymi a szczegółowymi ocenami ryzyka w odniesieniu do wszystkich chemikaliów, aby umożliwić przemysłowi stopniowe dostosowywanie się.

4.2.2. EKES z zadowoleniem przyjmuje również wykorzystanie grupowania w związku z rozporządzeniem w sprawie związków per- i polifluoroalkilowych i zgadza się, że konieczne może być zwiększenie zakresu, w jakim przyjmowane są strategie grupowania, aby zwiększyć wydajność i skuteczność prawodawstwa⁽⁴⁾.

4.2.3. W strategii zaproponowane zostaną nowe klasy i kryteria zagrożeń w rozporządzeniu CLP, aby w pełni ująć ich toksyczność dla środowiska, trwałość, mobilność i bioakumulację. Ważne jest, aby cena szkodliwego wpływu chemikaliów na środowisko oraz przypisanie chemikaliów różnym klasom zagrożeń były przeprowadzane w sposób kompleksowy i przejrzysty. Należy szczegółowo zdefiniować kryteria tej klasyfikacji, tak aby można było przewidzieć potencjalne problemy w odniesieniu do innych opracowywanych produktów.

4.2.4. Wprowadzenie substancji zaburzających funkcjonowanie układu hormonalnego, substancji trwałych, mobilnych i toksycznych oraz bardzo trwałych i bardzo mobilnych jako kategorii substancji wzbudzających szczególnie duże obawy (SVHC) wymaga kompleksowej i przejrzystej analizy i oceny. Ponadto potrzeba większej spójności między SVHC określonymi w rozporządzeniu REACH i tymi określonymi w innych przepisach europejskich (np. ramowej dyrektywie wodnej UE).

4.2.5. W strategii skoncentrowano się głównie na substancjach zaburzających funkcjonowanie układu hormonalnego i substancjach per- i polifluoroalkilowych oraz na niektórych pestycydach, produktach biobójczych, produktach farmaceutycznych, metalach ciężkich, plastyfikatorach i środkach zmniejszających palność jako substancjach niebezpiecznych. Jednak inne substancje potencjalnie niebezpieczne, takie jak nanomateriały, zostały uwzględnione w bardzo ograniczonym zakresie. Mimo że zostały one uwzględnione w rozporządzeniu REACH, to przegląd definicji jeszcze trwa, a ich uregulowanie pozostaje niewystarczające (np. brak regulacji w zakresie uwalniania nanomateriałów do środowiska, brak ograniczeń w ich wprowadzaniu do obrotu, kwestia przejrzystości i ustanowienia unijnego rejestru w celu zapewnienia identyfikowalności tych nanomateriałów od momentu ich produkcji do konsumentów).

4.2.6. Biorąc pod uwagę szeroko udokumentowane dowody potwierdzające zagrożenia związane z niektórymi grupami substancji, UE powinna nie tylko ograniczyć stosowanie już zidentyfikowanych substancji zaburzających funkcjonowanie układu hormonalnego, takich jak bisfenol i ftalany, ale wręcz ich zakazać. To samo dotyczy chemikaliów niemających wartości odżywczej w produktach spożywczych, np. nanomateriałów.

4.2.7. Środki mające na celu promowanie i ułatwianie zastępowania SVHC i innych niebezpiecznych związków można byłoby wdrożyć za pośrednictwem mechanizmu finansowego (systemu bonus-malus).

⁽⁴⁾ Badanie KE na potrzeby strategii na rzecz środowiska wolnego od toksyn w ramach 7. Programu działań w zakresie środowiska.

4.2.8. Istotnym krokiem naprzód w ocenie ryzyka związanego z substancjami potencjalnie niebezpiecznymi jest zwrócenie szczególnej uwagi na mieszaniny i EKES z zadowoleniem przyjmuje to, że uwzględnione zostaną zarówno mieszaniny zamierzone, jak i niezamierzone. Jednak wciąż niepełna wiedza na temat toksyczności i narażenia na mieszaniny oraz duża liczba stosowanych substancji chemicznych skutkują tym, że jako rozwiązanie problemu niezamierzonych mieszanin proponuje się systematyczne stosowanie współczynnika oceny mieszaniny (MAF) w odniesieniu do pojedynczych substancji chemicznych. Obawy budzi wiarygodność współczynnika oceny mieszaniny w ocenie ryzyka chemicznego, ponieważ nie jest to czynnik specyficzny dla poszczególnych scenariuszy. Dlatego EKES zdecydowanie popiera priorytety i zalecenia w zakresie badań i rozwoju wskazane w sprawozdaniu (SWD(2020) 250⁽⁵⁾), aby skutecznie oceniać mieszaniny chemiczne i zarządzać nimi.

4.3. Uproszczenie i konsolidacja ram prawnych

4.3.1. EKES opowiada się za tym, by podejście „jedna substancja, jedna ocena” rozważyć jako sposób na skuteczną ocenę bezpieczeństwa chemikaliów.

4.3.2. Uprości to i przyspieszy proces zatwierdzania, co przyniesie korzyści producentom oraz ułatwi badania i rozwój alternatywnych substancji wolnych od toksyn. Nie należy jednak pomijać różnych skutków tej samej substancji w różnych warunkach, a także w mieszaninach.

4.3.3. Około 30 % ostrzeżeń dotyczących niebezpiecznych produktów znajdujących się na rynku wiąże się z zagrożeniami związanymi z chemikaliami, a tylko jedna trzecia dokumentacji rejestracyjnej substancji chemicznych zarejestrowanych przez przemysł na podstawie rozporządzenia REACH jest w pełni zgodna z wymogami dotyczącymi informacji.

4.3.4. Z zadowoleniem przyjmuje się podejście zakładające zerową tolerancję w odniesieniu do niezgodności z przepisami oraz proponowane działania mające na celu przyspieszenie wdrażania i egzekwowania przepisów dotyczących chemikaliów. Zdecydowanie zaleca się właściwe wdrożenie zasady „brak danych – brak obrotu”, aby na rynkach nie znajdowały się produkty i substancje chemiczne nieobjęte regulacją.

4.3.5. Ponadto dane dotyczące substancji chemicznych zatwierdzonych na rynku powinny być aktualizowane w regularnych odstępach czasu przez tych samych rejestrujących, ponieważ wymogi rozporządzenia REACH są pod pewnymi względami niewystarczające. Według sprawozdania z oceny chemicznej⁽⁶⁾, w przypadku 64 % ocenianych substancji (126 spośród 196) nie dysponowano informacjami na temat ich bezpieczeństwa, które są niezbędne dla chemikaliów wprowadzanych do obrotu w Europie.

4.3.6. Prawie 90 % produktów uznanych za niebezpieczne jest przywożonych spoza UE. Prognozuje się, że światowa produkcja chemikaliów będzie nadal rosła. Prawdopodobnie państwa UE i OECD skoncentrują się na rozwoju i produkcji zaawansowanych technologicznie produktów chemicznych, takich jak chemikalia specjalistyczne i chemikalia wykorzystywane w naukach biologicznych. Afryka, Bliski Wschód i Azja będą prawdopodobnie wytwarzać duże ilości chemikaliów podstawowych. Będzie to ogromnym problemem dla UE w zakresie kontroli granicznych i konkurencyjności gospodarczej. Aby zapewnić firmom w Unii równe warunki, konieczne będzie ujęcie odpowiednich środków w umowach o wolnym handlu.

4.3.7. EKES z zadowoleniem przyjmuje środki mające na celu wzmocnienie kontroli na granicach UE oraz współpracę z internetowymi platformami sprzedaży bezpośredniej.

4.4. Kompleksowa baza wiedzy na temat chemikaliów

4.4.1. Ponieważ UE nie dysponuje **kompleksową bazą informacji na temat wszystkich substancji**, propozycje działań na rzecz poprawy dostępności danych chemicznych zostaną przyjęte z zadowoleniem, o ile będą skuteczne.

4.4.2. Z punktu widzenia sektora budzący wątpliwości system patentowy uniemożliwia ujawnienie wszystkich aspektów opatentowanych produktów obecnych na rynku.

⁽⁵⁾ Commission Progress report on the assessment and management of combined exposures to multiple chemicals (chemical mixtures) and associated risks [Sprawozdanie Komisji z postępu prac w zakresie oceny połączonego narażenia na wiele chemikaliów (mieszaniny) i związanego z tym zagrożenia oraz zarządzania tym narażeniem].

⁽⁶⁾ Europejskie Biuro Ochrony Środowiska, <https://eeb.org/chemical-evaluation-report-achievements-challenges-and-recommendations-after-a-decade-of-reach/>.

4.4.3. Z naukowego punktu widzenia ograniczona bezpłatna otwarta nauka utrudnia swobodną wymianę wiedzy oraz łączenie działań i inwestycji. Niedostatecznie ugruntowane przepisy dotyczące ochrony danych naukowych i prawa własności przemysłowej ograniczają dostępność wszystkich istotnych danych chemicznych, a tym samym innowacyjność.

4.4.4. Należy zwrócić uwagę na konflikty związane z dostępnością danych i rozwiązać je poprzez włączenie środków mających na celu rozszerzenie zakresu dostępnych danych oraz poprawę ich jakości. Na przykład można by utworzyć mechanizm, w ramach którego sektory zajmujące się przywozem nanomateriałów wykorzystywanych w produkcji w przypadku braku wiedzy naukowej finansowałyby niezależne badania nad ryzykiem z nimi związanym.

4.4.5. Komisja zamierza **nadal wspierać badania i (bio)monitoring**, aby zrozumieć zagrożenia związane z chemikaliami i zapobiegać im, oraz stymulować *innowacje w obszarze oceny ryzyka chemicznego i nauki regulacyjnej*.

4.4.6. W celu ułatwienia innowacji poprzez badania naukowe wsparcie finansowe oraz zaangażowanie pracowników należy skierować również na optymalizację najlepszych praktyk w obszarze transferu wiedzy, zarówno przemysłowej, jak i naukowej, zapewniając swobodny i łatwy dostęp do wiarygodnych baz danych. Ponadto dostęp do innowacji powinien być dostępny dla wszystkich, którzy mają do czynienia z unijnym przemysłem chemicznym.

4.4.7. Docenia się środki wspierające innowacje w **badaniu bezpieczeństwa** i ocenie ryzyka chemicznego służące ograniczeniu badań na zwierzętach, zwłaszcza biorąc pod uwagę postępy w badaniach i zaawansowane nowatorskie metody (np. testy *in vitro*), które przyczynią się do poprawy jakości, skuteczności i szybkości oceny ryzyka zagrożeń chemicznych.

4.4.8. Niezbędne jest zapewnienie większej przejrzystości procesu decyzyjnego. Wiele ważnych kwestii jest przedmiotem dyskusji odbywających się za zamkniętymi drzwiami, co powoduje dezorientację wśród obywateli UE co do działań podejmowanych przez UE w celu ograniczenia ich narażenia na niebezpieczne chemikalia. Ponadto surowe dane, na podstawie których przeprowadzane są oceny i podejmowane decyzje (ECHA i EFSA) (⁷), muszą być ogólnie dostępne. Konieczne jest zapewnienie większej przejrzystości decyzji i stanowisk poszczególnych państw członkowskich w odniesieniu do substancji chemicznych znajdujących się na rynku.

4.5. Dawanie przykładu należytego zarządzania chemikaliami na poziomie światowym

4.5.1. Ze względu na skutki globalne EKES wyraża zadowolenie, że wśród działań mających na celu **promowanie norm bezpieczeństwa i zrównoważonego rozwoju poza UE** Komisja zobowiązała się do zapewnienia, aby **niebezpieczne chemikalia zakazane w Unii nie były produkowane w celu wywozu**. Nie jest jednak jasne, w jaki sposób pozostałe akty prawne, które mają zostać opracowane i zharmonizowane, będą stosowane na świecie. Zakaz wywozu produktów przeznaczonych na eksport może mieć wpływ na przemysł w innych krajach, w których cele strategii w zakresie chemikaliów nie mają zastosowania. Nie jest jasne, jak oceni się skutki dla przemysłu spoza UE jako byłych producentów i eksporterów określonego produktu.

4.6. Nadmierne stosowanie chemikaliów w opiece zdrowotnej

Należy prowadzić znacznie więcej badań nad kształtowaniem polityki w zakresie zapobiegania chorobom, ze szczególnym uwzględnieniem układu odpornościowego. Celem musi być pozytywne nastawienie do zdrowego stylu życia, umożliwiające ludziom w stosownych przypadkach ograniczenie korzystania z leczenia chemicznego. Wszelkie metody leczenia chemicznego powinny być stosowane u osób, dla których są nieodzowne, aby unikać ich nadużywania.

4.7. Chemikalia w rolnictwie

4.7.1. Należy ograniczyć negatywne skutki dla środowiska wynikające ze stosowania pestycydów w rolnictwie, nie powodując spadku jakości produkcji żywności ani nie narażając na szwank bezpieczeństwa żywnościowego UE.

4.7.2. Obecny Europejski Sojusz na rzecz Badań (European Research Alliance), którego zadaniem jest poszukiwanie i badanie ekologicznych alternatyw dla syntetycznych chemikaliów w rolnictwie, wymaga odpowiedniego finansowania. Inwestycje powinny być ukierunkowane na ekologiczne pestycydy biologiczne. Należy również zwiększyć wsparcie finansowe na badania naukowe i innowacje w zakresie naturalnych stymulatorów wzrostu i środków ochrony roślin. Na przykład bioaktywność właściwą dla niektórych naturalnych związków chemicznych metabolizowanych przez ryzobakterie można wykorzystywać jako środek ochrony roślin przed patogenami zewnętrznymi.

(⁷) Skróty: (ECHA) Europejska Agencja Chemikaliów, (EFSA) Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności.

4.7.3. Pożądane jest znacznie bardziej ukierunkowane stosowanie nawozów chemicznych, co powinno skutkować mniejszym ich zużyciem. Potrzebne są dalsze badania służące opracowaniu rozwiązań alternatywnych, tak aby dalej można było produkować odpowiednie ilości żywności i aby rolnicy uzyskiwali odpowiednie dochody.

4.7.4. Konieczne są dalsze oceny ryzyka dla środowiska i zdrowia, aby ustalić, czy wykorzystanie biotechnologii i inżynierii genetycznej może pomóc w opracowaniu alternatywy dla nawozów chemicznych i pestycydów.

4.7.5. Jeżeli nie zostaną przedstawione inne realne rozwiązania alternatywne, znaczne ograniczenie stosowania pestycydów spowoduje wzrost kosztów produkcji i/lub spadek plonów. Należy zatem przywrócić się kwestii obciążenia ekonomicznego producentów i konsumentów oraz przywozu żywności z państw niebędących członkami UE.

4.7.6. Nowa unijna strategia na rzecz bioróżnorodności 2030 jest bardzo ambitna, ponieważ przewidziano w niej, że co najmniej 30 % gruntów w Europie zostanie przekształcone w sieć obszarów chronionych i objęte aktywnym zarządzaniem. Powinno to stanowić ważny wkład w różnorodność biologiczną, w odbudowę przyrody i być podstawą dla zrównoważonej strategii w zakresie chemikaliów w sektorze rolnym.

4.7.7. W tym sensie należy podjąć szczególne starania, by lepiej chronić różnorodność biologiczną, a zwłaszcza owady zapylające, przed pestycydami. Przykładowo w wytycznych EFSA dotyczących oceny ryzyka dla pszczół wynikającego ze stosowania środków ochrony roślin ujawniono ogromne luki. Wytyczne te powinny obejmować dane dotyczące toksyczności przewlekłej, wpływu pestycydów na larwy oraz dane dotyczące ostrej toksyczności dla pszczół i innych zapylaczy.

4.7.8. Aby strategia w zakresie chemikaliów odniosła sukces, musimy uzyskać znaczne poparcie ogółu społeczeństwa oraz doprowadzić do prawdziwej zmiany kulturowej w naszym podejściu do stosowania chemikaliów, zmiany klimatu i zanieczyszczenia środowiska.

Bruksela, dnia 27 kwietnia 2021 r.

Christa SCHWENG
Przewodnicząca
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
